

PROFESSOR-VÆLDET — STATISTISK SET

Maren Bak

Statistiske undersøgelser vedrørende de ansatte på de højere læreanstalter er ikke særlig almindelige. Når man selv har søgt at fremskaffe et kildemateriale om lærerne ved den højere undervisning, forstår man, hvorfor disse undersøgelser er så få, idet statistisk kildemateriale om universitetsforhold er yderst mangelfuldt.

Og mens debatten om den højere undervisnings fremtid stadig optager sindene, står man i den situation, at det er næsten umuligt at få blot nogenlunde fornuftige oplysninger om de tilstande, som i øjeblikket er rådende.

Niels Vindum Nielsen (sociologistuderende ved Københavns Universitet) og undertegnede har dog søgt at løfte lidt af sløret angående tilstandene ved læreanstalterne. Han har prøvet at belyse studiesituationen ved en række af læreanstalterne. Han har som mål brugt antallet af professorer i forhold til antal studerende som udtryk for, hvorledes man prioriterer forskellige studieretninger. Begrundelsen for at bruge professorerne som mål er ikke, at professorer i sig selv skal betragtes som et gode, men at professorantallet afspejler antal af institutter indenfor et fag og dermed også hvorledes bevillinger, plads m.m. fordeles mellem de forskellige fag. At denne fordeling intet har med studentertallet at gøre vil klart fremgå.

Undersøgelsen strækker sig over 10-års perioden 1956/57 – 1965/66. De undersøgte læreanstalter er de 2 universiteter samt tandlægehøjskolerne, farmaceutisk højskole, Landbohøjskolen, de tekniske højskoler og handelshøjskoler.

Professor- og studentertal indenfor disse skoler i 1956 og 1965 fremgår af omstående tabel 1.

Tabellen viser for det første at studentertallet over en tiårsperiode er steget med eksplosionsagtig hast. I dette tidsrum er studentertallet forøget med 186% eller næsten tredoblet; i samme tidsrum er professorantallet kun forøget med 53%, d.v.s. at antallet er blevet $\frac{1}{2}$ gang større.

	Professorer				Studenter				Tilvækst stu- denter + til- vækst profes- sorer i%	Antal stu- denter pr. professor 1956	Antal stu- denter pr. professor 1965		
	Antal 1956	Antal 1965	Tilvækst 56/65 %	Antal 1956	Antal 1965	Tilvækst 56/65 %	Antal 1956	Antal 1965					
teologi	2	2	15	18	3	20	390	619	229	59	39	26	38
jura + statsvidensk.	2	2	29	40	11	38	1481	5244	3763	254	216	51	131
humaniora	2	2	64	85	21	33	1656	7715	6059	365	332	26	91
mat. - nat.	2	2	48	90	42	88	582	3204	2622	465	377	12	36
medicin	2	2	54	71	17	31	2463	5285	2822	114	83	46	74
tandlægehøjskoler	1	2	5	19	14	280	418	1190	772	185	- 95	84	63
farmaceut. højsk.	1	1	6	10	4	67	128	388	260	216	149	21	39
landbohøjsole	1	1	42	49	7	17	901	1324	423	47	30	21	27
tekniske højskoler	1	2	52	94	42	81	2020	3484	1466	73	- 8	39	37
handelsøjskoler	1	2	7	18	11	157	1457	4497	3040	209	52	208	249
Ialt	322	494	172	53	11515	32952	21437	186	133	35	67		
teol + jura + statsv. + humani. + handelsøjsk.	115	161	46	40	5003	18075	13072	261	221	43	112		
naturvidenskab + tekniske vidensk.	207	333	126	61	6512	14877	8365	128	67	31	45		

TABEL 1: Fordeling af professorer og studenter.

Kilde: Statistisk Årbog 1958 tabel 399 & 1968 tabel 444.

For studerende ved de højere læreanstalter har der altså fundet en fundamental og afgørende forringelse sted i studiemiljøet således som det udtrykkes gennem professorantallet.

Men tabellen afslører noget endnu mere afgørende. Den giver tydelige vidnesbyrd om den enorme forskelsbehandling mellem de humanistisk-samfundsorienterede fag og de teknisknaturvidenskabelige fag. Til den første gruppe har jeg regnet fagene: teologi, jura- og retsvidenskab, humaniora samt fagene ved handelshøjskolen. Til den anden gruppe regnes: Medicin, tandlægehøjskoler, farmaceutisk højskole, landbohøjskole og tekniske højskoler.

Indenfor 10-års perioden er studerende ved de humanistiske fag forøget med 261% mens antallet af professorer kun er forøget med 40%. Forskel i udviklingshastigheden må være klar selv for ministerielle muldvarper.

Ser vi på naturvidenskaberne må vi konstatere at studenterantallet "kun" er vokset med 128% mens professorantallet er vokset med hele 60%. Indenfor naturvidenskaberne er studenternes antal altså vokset dobbelt så hurtigt som professorantallet, mens studenterantallet indenfor de humanistiske fag er vokset seks gange så meget som professorantallet.

Nu må man imidlertid huske, at alle højere teknisk/naturvidenskabelige læreanstalter udenfor universiteter opretholder adgangsbegrænsning, således at udviklingen i professor- og studenterantal følges rimeligt ad. Skeptikerne vil derfor selvfølgelig søge en forklaring på de store forskelle, der er nævnt, netop i adgangsbegrænsningen.

Var dette imidlertid forklaringen, d.v.s. at de naturvidenskabelige studier ikke bevidst prioriteres, men blot har flere professorer i forhold til studenterantallet end de andre studier i kraft af adgangsbegrænsning, da måtte man jo vente, at tilvækst-procenten for professorer var den samme ved de to faggrupper. At dette ikke er tilfældet fremgår tydeligt af tabellen: allerede i 1956 var der færre studenter pr. professor i de

naturvidenskabelige fag end i de humanistiske-og dog er antallet af naturvidenskabelige professorer forøget med 61% mens antallet af humanistiske professorer er vokset med 40%.

Vi kan også anskue problemet ved kun at betragte universiteterne hvor der jo ingen formel bremse findes for tilgangen af studerende. Ved at sammenligne udviklingen ved de humanistiske fakulteter og de matematisknaturvidenskabelige fakulteter kan man finde klare udtryk for favorisering af naturvidenskaben. Den største eksplosion i antallet af studerende blandt alle de undersøgte uddannelsessteder er foregået ved de matematisk/naturvidenskabelige fakulteter. I løbet af 10 år er studenterskaren vokset fra en lille excentrisk flok på 582 til at omfatte over 3000. Den næststørste forøgelse har fundet sted ved de humanistiske fakulteter hvor der i 1965 var 7.700 studerende.

På trods af at der altså i 1965 er dobbelt så mange humanistiske studerende som der er mat-nat'er har de dog 5 professorer færre end mat - nat'erne. Fra et ekstremt stort antal professorer hos mat-nat'erne allerede i 1956 er antallet af disse professorer dog forøget med 88% mens det hos humanisterne kun er forøget med 33%. Udviklingen i forholdet mellem antal studerende og antal professorer kan også vises ved at beregne antallet af studerende pr. professor. I 1956 var der i gennemsnit 35 studenter pr. professor mens der 10 år efter var ca. dobbelt så mange, nemlig 67 studerende for hver professor. Skævheden i fordelingen mellem de to faggrupper viser sig igen: ved de humanistisk-samfundsvidenskabelige fag er der sket en forøgelse fra 43 studenter pr. professor til 112 studenter. I naturvidenskaberne er professorantallet kun reduceret fra 1 professor pr. 31 studenter til 1 professor pr. 45 studenter. Der er i 1965 altså omkring 2½ gang så mange studerende pr. professor i de humanistiske fag som i de naturvidenskabelige.

Disse tal viser klart, at der sattes ganske overordentlig meget mere på de naturvidenskabelige fag end på de humanistiske og samfundsorienterede. Foruden de statistiske vidnes-

byrd, der her er fremdraget, kan man jo bare se sig omkring og sammenligne de fysiske rammer for de to grupper af fag. For en humanist fra den indre by er et besøg på HCØ eller Lundtofte som at skue fremmede og ufattelige luftspejlinger.

Enhver der i naiv blåøjethed har troet på myterne om det frie studievalg og lige ret for alle til at uddanne sig efter evner og lyst må erkende at dette er en fiktion indenfor den højere uddannelse såvel som på de andre niveauer i uddannelsessystemet.

Valget ser snarere således ud:

Vil du have en teknisk/naturvidenskabelig uddannelse kan et "effektivt" studium med et acceptabelt minimum af faciliteter tilbydes dig. Eller vil du i den store humanistisk-samfundsvidenskabelige brokkasse, hvor studenterne står på nakken af hinanden for at skimte den enlige professor, der svæver på firmamentet, fordi de i deres barnlige uskyldighed tror på, at der er et behov for humanister og samfundsvidenskabsfolk i et industrialiseret samfund.

Værsgod – træf dit frie valg.

I en anden statistisk opgave har jeg prøvet at undersøge, hvilke grupper i samfundet professorerne stammer fra. Begrundelsen for denne undersøgelse er en hypotese om at forældres placering på den sociale rangstige kan være med til at forme børnenes indstillinger.

Desuden ønskede jeg at undersøge, om der var forskelle i den sociale rekruttering blandt professorer ved forskellige fakulteter og i forskellige aldersklasser. Undersøgelsen omfatter professorerne ved Københavns Universitet og DTH som er udnævnt før 1.1.1968. Oplysningerne om alder og forældres statuslag er hentet fra Kraks blå bog.

Der er brugt en statuskode med 6 klasser, der i meget store træk ser således ud (med de for denne undersøgelse mest typiske stillinger nævnt):

status 0 – de allerhøjeste akademiske stillinger (professor, departementschef osv.)

status 1 – alle andre akademikere – direktører – kendte kunstnere
 status 2 – stillinger der kræver længere teoretisk men ikke akademisk uddannelse – lærer
 status 3 – funktionærer med mellem-skole og realeksamen og små selvstændige
 status 4 – lavere funktionærer – faglærte men ikke selvstændige arbejdere
 status 5 – ufaglærte arbejdere.

Man ser hvor uendelig skæv fordelingen er i forhold til den øvrige befolkningsfordeling på statuslag. Næsten 43% af universitetsprofessorerne og 45% af professorer ved DTH stammer fra statuslag 0-1 mens denne gruppe i 1954 (Svalastoga) udgjorde kun 3% af den danske befolkning. Børn fra arbejderklassen (status 4-5) er uendeligt få.

TABEL 2: Professorer ved KBH. Universitet og Danmarks Tekniske højskole fordelt efter fakultet og faders status.

		status:							
		fakultet:	0	1	2	3	4	5	Ialt
Kbh. uni- ver- si- tet	teologi		1	6	1	2	0	0	10
	jura+statv.		1	5	9	2	1	3	21
	humaniora		8	12	11	15	4	4	54
	mat – nat		10	11	14	12	3	1	51
	medicin		9	9	9	3	3	0	33
Ialt			29	43	44	34	11	8	169
Ialt %			17	25	26	20	7	5	100
DTH.	Ialt		8	20	5	23	3	3	62
	Ialt %		13	32	11	37	3	3	99

Det er ikke muligt at konstatere nogen signifikant forskel i rekrutteringen af professorerne til universiteter og DTH. Derimod kan der fremdrages nogle forskelle i rekrutteringen til de forskellige fakulteter ved universitetet.

Det viser sig nemlig at professorer ved de teologiske og medicinske fakulteter har signifikant højere social

rekruttering end professorerne ved de øvrige tre fakulteter. (Der er overhovedet ingen teologiske eller medicinske professorer fra statuslag 5). Men skyldes denne forskel ikke bare forskel i alder – de teologiske og medicinske professorer er vel nogle gamle fyre, hvor en demokratisering i rekrutteringen endnu ikke har vist sig?

Nej – det viser sig faktisk, at der ikke er forskel i professorernes alder ved de forskellige fakulteter – gennemsnitsalderen er midt i 50'erne uanset fakultet.

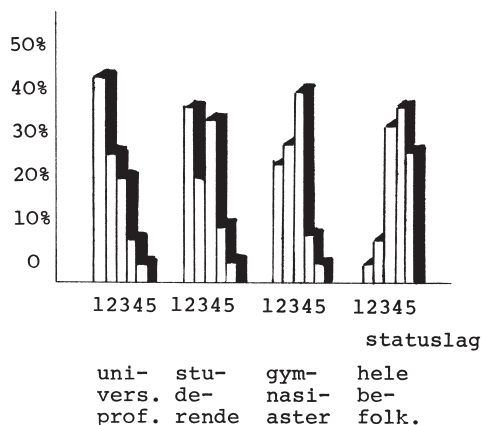
Derimod er der sammenhæng mellem alder og status, der viser sig derved, at de yngre professorer har signifikant højere social rekruttering end de ældre (dvs. at flere af de yngre end af de ældre professorer kommer fra de højeste sociale lag).

Konklusionen af de ret simple tests der er udført bliver derfor, at der kan findes visse forskelle mellem læreanstalter, fakulteter og aldersgrupper – men det er slående hvor små disse forskelle er. Den typiske professor er, hvadenten han er 40 år eller 70 et højstatus-barn der kommer fra overprivilegerede samfundsklasser, som udgør en ganske lille minoritet af den danske befolkning. Det kan ikke undre, at han

med selvfølgelighed overtager de privilegier, der er overleveret til ham.

Set i et større perspektiv er dette blot slutstenen i en uddannelsesmæssig rekrutteringsstrategi, hvor rekruttering sker fra stadig snævrere sociale lag (se nedenstående graf).

Den relative fordeling (i %) af professorer, studerende og gymnasiaster efter faderens sociale status.

Med andre ord: Den mest skæve rekruttering i uddannelsessystemet finder sted på professorniveau, idet rekrutteringen næsten udelukkende finder sted fra de højeste sociale lag (de besiddende klasser).

FAAB

Den har følgende formål:

1. Fremme samarbejdet mellem planleggere af forskellig uddannelse.
2. Arbejde for en saglig behandling af emner vedrørende by-, egn- og landsplanlægning.
3. Virke for offentlighedens oplysning om aktuelle planlægningsproblemer.
4. Søge kontakt og samarbejde med andre organisationer som arbejder med beslægtede formål.
5. Støtte tilrettelæggelsen af en tidsvarende planlæggeruddannelse inden for de anførte planlægningsområder.

Foreningen er åben for alle interesserede. Den holder møder og konferencer og kommer med henvendelser til myndighederne.

**FORENINGEN AF
BYPLANLÆGGERE**

Holbergsgade 23 1057 København K

Telefon (01) 54 MI 6760